

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Gjykata Kushtetuese / Ustavni sud / Constitutional Court

Perandori Justinian p.n., Prishtinë/a, Kosovë/o
Tel: +381 (0)38 220 104/5; Fax: +381 (0)38 220 112; www.gjk-ks.org

Prishtinë, 23 Haziran 2010
Nr. ref.: AGJ30/10

KARAR

Dava No: KI 40/09

IMER IBRAHIMI İLE KOSOVA ELEKTRİK KURMUNUN DİĞER 48 ESKİ ÇALIŞANI

KOSOVA CUMHURİYETİ YÜKSEK MAHKEMESİNİN 49 BİREYSEL HÜKMÜNE KARŞI

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Aşağıdaki yapıdadır:

Enver Hasani, Başkan
Kadri Kryeziu, Başkanvekili
Robert Carolan, Yargıç
Altay Suroy, Yargıç
Almiro Rodrigues, Yargıç
Snezhana Botusharova, Yargıç
Ivan Čukalović, Yargıç
Gjyljeta Mushkolaj, Yargıç
Iliriana Islami, Yargıç

Giriş

Başvurucular

1. Imer Ibrahim	9. Fetah Latifi	17. Selatin Hashani
2. Behram Rrahmani	10. Ragip Megjuani	18. Jetullah Grajqevci
3. Halit Bilalli	11. Ali Latifi	19. Avdi Grajqevci
4. Shefki Veseli	12. Shaban Kodraliu	20. Avdyl Krasniqi
5. Ramadan Zeqiri	13. Sahit Zekolli	21. Milazim Shala
6. Nazif Grajqevci	14. Ilaz Ademi	22. Musli Podvorica
7. Fatime Hyseni	15. Ali Shala	23. Fikrete Hashani
8. Adem Serisha	16. Shefqet Feta	24. Ferat Berisha

25. Ahmet Krasniqi	34. Bedri Salihu	43. Sanije Hashani
26. Halit Mjeku	35. Igballe Sallova	44. Nazmi Raqi
27. Ali Baruti	36. Bajram Krasniqi	45. Vehbi Aliu
28. Ibush Hashani	37. Murat Rafuna	46. Selman Berisha
29. Avdyl Luta	38. Fadil Saraqi	47. Shefqet Muli
30. Hevzi Demolli	39. Rrahman Merlaku	48. Bajram Syla
31. Hajzer Zeqiri	40. Zarife Shatrolli	49. Avdullah Selimi
32. Hilmi Mehmeti	41. Sami Klinaku	
33. Mustaf Shahini	42. Ismet Grajqevci	

1. Bu hükümde kolaylık açısından başvurucular numaralandırılmış liste halinde gösterilmiş ve toplu halde "İmer İbrahimi ile Kosova Elektrik Kurumunun (KEK) diğer 48 eski çalışanı" şeklinde atıfta bulunulmuştur. Anayasa Mahkemesinden önceki yargılama sürecinde 49 KEK çalışanı, Luan Haradinaj 9-A/1 Priştine adresinde mukim Teşkilatlanma Kurulu tarafından temsil edildiler.

Başvurucular Tarafından Yüksek Mahkemenin İtiraz Edilen Hükümleri:

1. İmer İbrahimi, Rev. no. 57/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli;
2. Behram Rrahmani, Rev. no. 36/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli;
3. Halit Bilalli, Rev. no. 136/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
4. Shefki Veseli, Rev. no. 104/2008 sayı ve 27.01.09 tarihli;
5. Ramadan Zeqiri, Rev. no. 597/08 sayı ve 10.03.09 tarihli;
6. Nazil Grajqevci, Rev. no. 474/08 sayı ve 10.02.09,
7. Fatime Hyseni, Rev.no. 534/08 sayı ve 22.04.09 tarihli;
8. Adem Berisha, Rev. no. 48/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli;
9. Fetah Latifi, Rev.no.554/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
10. Ragip Megjuani, Rev. no. 478/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
11. Ali Latifi, Rev. no.521/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
12. Shaban Kodraliu, Rev.no. 544/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
13. Sahit Zekolli, Rev.no. 90/2008 sayı ve 25.02.09 tarihli;
14. İlaz Ademi , Rev.no. 229/2008 sayı ve 10.02.09 tarihli;
15. Ali Shala, Rev. no. 54/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli;
16. Shefqet Feta, Rev. no. 487/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
17. Selatin Hashani, Rev. no. 59/09 sayı ve 30.06.08 tarihli;
18. Jetullah Grajqevci, Rev.no.0150/2009 sayı ve 02.06.09 tarihli;
19. Avdi Grajqevci, Rev.no. 227/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
20. Avdyl Krasniqi, Rev.no. 476/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
21. Milazim Shala, Rev.no. 574/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
22. Musli Podvorica, Rev.no. 464/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
23. Fikrete Hashani, Rev.no. 225/2009 sayı ve 18.06.09 tarihli;
24. Ferat Berisha, Rev.no. 138/2009 sayı ve 02.06.09 tarihli;
25. Ahmet Krasniqi, Rev.no. 426/2008 sayı ve 10.02 .09 tarihli;
26. Halit Mjeku, Rev.no. 567/08 sayı ve 10.03.09 tarihli;
27. Ali Baruti, Rev.no. 45/2009 sayı ve 11 .02.09 tarihli;
28. Ibush Hashani, Rev.no. 97/2009 sayı ve 17.03.09 tarihli;
29. Avdyl Luta, Rev. no. 565/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
30. Hevzi Demolli, Rev.no. 64/2009 sayı ve 02.02.09 tarihli;
31. Hajzer Zeqiri Rev. no. 518/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
32. Hilmi Mehmeti, Rev.no.571/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
33. Mustaf Sahiti, Rev.no.259/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
34. Bedri Salihu, Rev.no. 435/2008 sayı ve 10.02.09 tarihli;
35. Igballe Sallova, Rev.no. 545/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
36. Bajram Krasniqi, Rev.no, 569/208 sayı ve 23.02.09 tarihli;

37. Murat Rafuna, Rev. nr. 491/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli;
38. Fadil Saraqi, Rev. nr. 506/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli;
39. Rrahman Merlaku, Rev. nr. 441/2008, sayı ve 10.02.09 tarihli;
40. Zarife Shatrolli, Rev no. 454/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli
41. Sami Klinaku, Rev. nr. 63/2009, sayı ve 11.02.09 tarihli;
42. Ismet Grajqevci, Rev. nr. 479/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli;
43. Sanije Hashani, Rev. nr. 460/2008, sayı ve 11.02.09 tarihli;
44. Nazmi Raqi, Rev. nr. 270/2009, sayı ve 18.06.09 tarihli;
45. Vehbi Aliu, Rev. nr. 269/2009, sayı ve 01.07.09 tarihli;
46. Selman Berisha, Rev. nr. 41/09, sayı ve 30.06.09 tarihli;
47. Shefqet Muli, Rev. nr. 222/2008, sayı ve 10.02.09 tarihli;
48. Bajram Sylja, Rev. nr. 142/2009, sayı ve 17.03.09 tarihli;
49. Avdullah Selimi, Rev. nr. 438/2008, sayı ve 10.02.09 tarihli kararlar.

Dava Konusu

2. Bu davanın konusu Kosova Cumhuriyeti Yüksek Mahkemesinin KEK hakkında açılan 49 bireysel dava ile ilgili kararlarının Anayasaya uygunluğunun değerlendirilmesidir.

Yasal Dayanak

3. Kosova Cumhuriyeti Anayasasının (bundan sonra "Anayasa" şeklinde anılacaktır) 113. Maddesi, 03/L-121 sayılı Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın (bundan sonra "Yasa" şeklinde anılacaktır) 20. Maddesi, Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü (bundan sonra "İçtüzük" şeklinde anılacaktır) 54(b) Maddesi.

Davanın Taraflarca İddia Edilen Olguların Özeti

4. Baştan itibaren, başvuruçuların aynı temel sorundan çıkan ve aşağıdaki 4-28. paragraflarda ortaya konan benzer davalardan kaynaklandığı vurgulanması gerekir.
5. Başvuruçuların her biri 2001 ve 2002 yılları içerisinde işten ayrılırken işveren sıfatıyla KEK ile geçici tazminat anlaşması imzaladılar. Bu anlaşmalar özde birbirinin aynıydı.
6. Anlaşmanın 1. Maddesinde şunlar öngörülmüştür: Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasasının (Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi Resmi Gazetesi 26/83, 26/86 ve 11/88 sayılar) 18. Maddesi ve KEK Maluliyet Komisyonunun tespitine dayanarak hak sahiplerinin (başvuruçuların her biri) iş ilişkisinin kesilmesi karşılığında Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonu kurulup işlemeye başlayıncaya kadar geçici tazminat alma hakkına sahiptir.
7. Bu anlaşmanın 2. Maddesinde her hak sahibinin aylık 206 Alman Markı ödeneceği belirtilmiştir.
8. Anlaşmanın 3. Maddesinde "Bu anlaşmaya göre ödemeler 19.07.2001 tarihinden itibaren başlayarak Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigortasının işlemeye başladığı gün biter. Sigortanın işlemeye başladığı günden itibaren hak sahipleri haklarını Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Fonundan elde etmeye başlayıp bu anlaşma ile hak sahibi olanlara karşı KEK'in yükümlülükleri sona erer" şeklinde belirtilmiştir.
9. KEK Yönetim Kurulu 2001/30 sayılı UNMIK Kosova Emeklilik Yönetmeliğine dayanarak 1 Kasım 2002 tarihinde bir emeklilik fonunun oluşturulmasıyla ilgili bir kararı onadı. Bu kararın 3. Maddesinde şöyle denmektedir: "Emeklilik Fonu, Emeklilik

Fonu Kurulu ve KEK tarafından onaylanan bu karara uygun olarak veya Fonun var olması ve işleyişi ile ilgili yasal koşulların Kosova Bankacılık ve Ödemeler İdaresi tarafından çıkartılacak emeklilik yönetmeliklerine uygun şekilde elverişli olduğu müddetçe, belirlenen kriter ve yükümlülükler doğrultusunda belirsiz bir süre boyunca var olmaya devam edecektir.”

10. Tamamlayıcı Emeklilik Fonunun kurulmasıyla KEK Yönetim Kurulu 25 Temmuz 2006 tarihinde söz konusu kararı feshetti ve 31 Temmuz 2006 tarihinden itibaren Tamamlayıcı Emeklilik Fonunun finansmanını ve işleyişini durdurdu. 26 Temmuz 2006 tarihli kararla tüm hak sahiplerinin Fon Tüzüğüne göre tam maaşları güvence altına alınmıştı. Dahası, hak sahiplerine karşı olan yükümlülüğün tutarı 2,395,487 avro, banka mevduatlarının tutarı 3,677,383 avro ve yükümlülük fazlası tutarı 1,282,896 avroydu. Kararda, Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığının malul olarak kabul ettiği KEK çalışanlarının Bakanlıkça sağlanan haklardan istifade edecekleri belirtilmiştir. KEK, 14 Kasım 2006 tarihinde Bankacılık Merkez İdaresine bu tablonun gelecekte KEK için mali tehlike oluşturacağından KEK Emeklilik Fonu hakkında kararın KEK Yönetim Kurulu tatarından feshedildiğini bildirdi.
11. Başvuruculara göre KEK, herhangi bir bildirim olmaksızın 2006 yazında yapılan anlaşma ile öngörülen ödemeleri kesti. Başvurucular böyle bir eylemin imzalanan anlaşmalarla çeliştiğini iddia etmektedirler.
12. Başvurucular aynı zamanda Kosova Emeklilik ve Maluliyet Fonunun henüz kurulmadığının açık bir şekilde bilindiğini de iddia etmekte.
13. Diğer yandan KEK, Emeklilik ve Maluliyet Fonunun 1 Ocak 2004'ten itibaren işlemeye başladığını öne sürerek başvurucuların iddialarına karşı çıkmaktadır.
14. KEK'e göre başvurucular, Kosova Maluliyet Emekliliği Yasasının (Yasa no:2003/23) ilanı hakkında 2003/40 sayılı UNMIK Yönetmeliğine dayanarak Ulusak Maluliyet Tablosunda kapsanmışlardır.
15. KEK devamında, 31 Ağustos 2006 tarihinde yayımladığı bir duyuruyla KEK Tamamlayıcı Emeklilik Fonunun (TAF) kapatıldığı yönünde tüm hak sahiplerinin bilgilendirildiğini öne sürmektedir. Aynı duyuruda TAF Tüzüğüne göre hak sahiplerinin 60 aylık süre veya 65 yaşına ulaşana dek Emeklilik Fonu Yönetim Kurulunun 29 Ağustos 2006 tarihli kararına uygun şekilde tam maaş alacakları bildirilmişti.
16. KEK devamında, başvurucuların Maluliyet Komisyonunun tespitlerine uygun şekilde yapılan maluliyet emekliliği ve iş ilişkisinin kesilmesi anlaşmasının imzalanması yönergelerine karşı çıkmadıklarını öne sürmektedir.
17. Başvurucular Priştine Belediye Mahkemesinde KEK'e karşı dava açtılar. Davacılar ödenmemiş maaşların ödenmesi ve maaş ödenme koşullarının oluşmasına kadar 105 avro (206 Alman Markı değerinde) ödemeye devam etmesi yönünde KEK'in zorunlu kılınması isteminde bulundular.
18. Priştine Belediye Mahkemesi davacıların istemlerini onayı parasal tazminatın ödenmesine hükmetti. Priştine Belediye Mahkemesi Anlaşmanın 3. Maddesindeki koşulların henüz yerine gelmediğini tespit etti (İmer İbrahimi'nin istemi hakkında 1891/2006 sayı ve 15.1.2008 tarihli verilen hüküm). Anlaşmanın 3. Maddesi başvurucuların haklarını elde edene kadar “henüz 65 yaşını tamamlamadığı için davacının emeklilik hakkı elde edemediğinden” maaşın karşılanmasını öngörmektedir.

19. Belediye Mahkemesi, yukarıda sözü edilen Hükümde maaş ödemelerinin Tamamlayıcı Emeklilik Tüzük hükümleriyle ilişkilendirilemeyeceğini, zira anlaşmaların Tüzükten önce imzalandığı ve bu Tüzükten önceki anlaşmaların hükümsüz olacağı öngörülmediğini vurgulamaktadır. Mahkeme aynı şekilde Borçlar Yasası 262. Maddesine dayanarak alacaklıların (başvurucu) yükümlülüğünün yerine getirilmesini isteme hakkına sahip olduğu gibi borçlunun (KEK) yükümlülüklerini yerine getirmek zorunda olduğunu açıkladı.
20. KEK, Belediye Mahkemesi hükümlerinin temyizi için Bölge Mahkemesine başvurdu. Temyiz başvurusunda anlaşmaların çalışanların maluliyetlerinden dolayı imzalandıklarından malul olan bu kişilerin işine devam etmelerinin istenemeyeceğinden Belediye Mahkemesi hükümlerinin haksız olduğunu öne sürdü.
21. KEK, Malulen Emeklilik Yasasının ilanı hakkındaki 2003/40 sayılı UNMIK yönetmeliğine göre başvuru sahiplerinin maluliyet emekliliği hakkına sahip olduklarından, Mahkemenin bu yönetmeliğe dayanarak hükmetmesi gerektiğini vurgulamaktadır.
22. Priştine Bölge Mahkemesi KEK'in öne sürdüğü olguları mesnetsiz bularak itirazlarını reddetti (örneğin, Imer Ibrahimî davasıyla ilgili 22 Ekim 2008 tarih ve Ac.Nr. 719/2008 sayılı hükmü). Mahkemeye göre Anlaşmanın iptali ve tazminatın kesilmesi anlaşmanın 3. Maddesiyle çelişmektedir; çünkü çalışanlar böyle bir tedbirden haberdar olmuş olsalardı böyle bir anlaşmayı kabul edip imzalamak yerine davalı (KEK)'nin hizmetinde çalışmaya devam ederlerdi.
23. KEK, Medeni Usul Yasasının ihlal edildiği ve maddi hukukun yanlış uygulandığı Grekçesiyle Yüksek Mahkemeye kararın gözden geçirilmesi için başvurmuştur (örneğin, ilk başvuru sahibi Imer Ibrahimî hakkında 17 Kasım'da KEK tarafından yapılan gözden geçirme başvurusu). Bu gözden geçirme isteminde 2003/40 sayılı yasaya göre başvuru sahiplerinin emeklilik hakkı olduğu tekrar edilip insani nedenlerden dolayı KEK'in, yasanın yürürlüğe girdikten sonra da aylık tazminatlarını ödemeye devam ettiği bildiriliyordu. Burada başvuru sahibinin yaşının önemli olmayıp maluliyetinin dikkate alındığı öne sürülüyordu.
24. Yüksek Mahkeme KEK tarafından talep edilen gözden geçirmeleri onayıp Priştine Belediye Mahkemesi ve Priştine Bölge Mahkemesinin hükümlerini bozarak başvuru sahiplerinin istemlerinin mesnetsiz olduğu gerekçesiyle reddetti.
25. Yüksek Mahkeme iş ilişkisinin kesilmesinin Kosova Temel Çalışma Yasası hakkında 2001/27 sayılı UNMIK Yönetmeliğinin 11.1 Maddesine göre yasal sayıldığını vurgulamıştır.
26. Yüksek Mahkeme Imer Ibrahimî davasında (bkz. Yüksek Mahkeme Rev. Nr. 57/2009 sayı ve 11 Şubat 2009 tarihli hüküm) şu açıklamayı yapmıştır: "Davalının davacıya karşı Maluliyet ve Emeklilik Sigorta Fonunun kurulup işlemeye başladığı ana kadar yani 1 Ocak 2004 tarihine kadar ödemesi gerekli olan maaş yükümlülüğünü yerine getirdiği dikkate alınarak davalının anlaşmaya göre yükümlülüğünü yerine getirdiğine hükmetmiştir. Bu mahkeme, davacının davalı tarafın kendisine Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kuruluşundan sonra maaş ödemesi gerektiği ile ilgili iddialarını mesnetsiz olarak değerlendirmiştir, çünkü anlaşma tarafları yukarıda zikredilen fonun kurulmasına kadar sözleşme yükümlülüklerini yerine getirmişlerdir.
27. Kosova Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı 15 Mayıs 2009 tarihinde başvurucuya yönelik şu duyuruyu yayımlamıştır: "Kosova Yüksek mahkemesinin Rev I Nr. 454/2008 sayılı hükmünün 'Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonu kurulmuş

olup 1 Ocak 2004 tarihinden aktif durumdadır' şeklindeki gerekçesi doğru değil ve mesnetsizdir. Bu açıklamanın yapılmasında, daimi malul kişilerin yasayla belirlenen koşul ve kriterlere göre yaralanabilenlerin emekliliklerini düzenleyen 2003/213 sayılı Kosova Malul Kişiler Emekliliği Yasasının ilanı hakkında 2003/40 sayılı UNMIK Yönetmeliğinin dikkate alındığını değerlendiriyoruz. Bu yasanın hükümleri ülkenin Emeklilik ve Maluliyet Sigortalarının kuruluşunu öngörmediğini söylememe izin buyurun. Kosova Cumhuriyeti Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kuruluşu hazırlanma aşamasında olan ve Kosova hükümeti tarafından onaylanması gereken Maluliyet Emekliliği Yasası ile belirlenir." Aynı açıklamada bu açıklamanın yazıldığı dönemde emekliliğin zaten var olduğu belirtilmektedir. "45 avro tutarında Malul Kişilere Yönelik Maluliyet Emekliliği (bundan yaralanabilenler daimi ve tam malul sayılan kişilerdir) ve 82 avro tutarında prim ödeyenlere yönelik emeklilik (bundan yaralanabilenler 65 yaşını tamamlayıp emeklilik yaşına gelmiş ve 15 yıl boyunca prim ödeyenler) Hükümet Kararı ile düzenlenmektedir."

28. Anayasa Mahkemesine, Bakanlığın yukarıda sözü edilen 15 Mayıs 2009 tarihli açıklamasına dayanarak birinci başvuru İbrahim İmeri de dâhil olmak üzere, bazı başvuru sahiplerinin davanın yeniden görüşülmesi için Priştine Belediye Mahkemesine istemde buldukları bildirilmiştir. KEK buna karşı çıkmıştır. Ancak Bölge Mahkemesi listede ilk 12 kişinin başvurusu üzerine Kosova Yüksek Mahkemesinin hükümlerini bozup Medeni Usul Yasası 239. Maddesi 1. Fıkrasına dayanarak medeni usul davası olarak yeniden görüşülmesine izin vermiştir. Bu başvuru sahiplerinin davaları Priştine Belediye mahkemesinde sonuçlandırılmayı beklemektedir.

29. Başvuruculardan 13, 14, 15, 16 ve 17 sıra numarasıyla gösterilenler 65 yaşını geçmişlerdir.

Şikâyetler

30. Başvurucular, KEK'in 3. Maddede belirtilen Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kurulma koşulunun yerine gelmediği gerçeğine rağmen tek tarafı olarak sözleşmeleri feshederek haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler. Başvurucular, umumi mahkemelerde bu ihlale itiraz etme olanaklarının olmadığını vurgulamaktalar. Her ne kadar başvuru sahipleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) ihlalinden açıkça şikâyetçi olmasalar da başvuru sahiplerinin şikâyetlerinden davanın mülkiyet hakkı (AİHS 1. Protokolü 1. Maddesinde belirtildiği şekilde) ve adil yargılama hakkı (AİHS 6. Maddesi ile güvence altına alınmış) davası olduğu görülmektedir.

Davanın Mahkemeye Geliş Biçimi

31. Başvurucular istemlerini 11 Eylül 2009 günü Anayasa Mahkemesine sundular. Başkan, Raportör Yargıç olarak Kadri Kryeziu'yu, Ön İnceleme Heyetine ise Yargıç Altay Suroy'u Başkan ve Yargıçlar Enver Hasani ile Iliriana Islami'yi üye sıfatıyla belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuru sahiplerinin Yüksek Mahkemenin haklarında verdiği 49 bireysel karara itiraz ettikleri konusunda Yasanın 26. Maddesi gereğince 23 Kasım 2009 günü Yüksek Mahkemeyi bilgilendirdi.

32. Mahkeme 4 Aralık 2009 tarihinde Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı ile KEK'e başvurarak istemle ilgili ek bilgiler istedi. Anayasa Mahkemesi 20 Ocak 2006 tarihinde Yasanın 26. Maddesine dayanarak Priştine Belediye Mahkemesinden, birinci başvuru sahibinin davası ile ilgili yazışmalardan birer kopya istedi.

33. Ön İnceleme Heyeti 19 Şubat 2010 günü Raportör Yargıcın raporunu görüşmek üzere toplandı. 30 Nisan 2010 günü yapılan açık duruşmada KEK'in 49 çalışanı Teşkilatlanma Kurulu tarafından temsil edildi. KEK ile Çalışma ve Sosyal Refah

Bakanlığı temsilcileri ilgili taraflarla birlikte duruşmaya katıldılar. Mahkeme 14 ve 19 Mayıs 2010 ile 16 Haziran 2010 günlerinde kapalı duruşmalarda davayı görüştü.

Kabul Edilebilirlik

34. Başvurucuların istemlerinin ele alınması için Mahkeme başvurucuların Anayasa ile belirlenen kriterleri yerine getirip getirmediğini görüşmek durumundadır.

35. Bununla ilgili Mahkeme Anayasanın 113.7 Maddesine:

“Bireyler, Anayasa ile güvence altına alınan bireysel hak ve özgürlüklerinin kamu otoriteleri tarafından ihlal edildiği durumlarda, yasalarla belirlenen tüm kanun yolları tükendikten sonra dava açma haklarına sahiptirler.”

ve Yasanın 47.2 Maddesine:

“Birey, yasa ile belirlenen tüm kanun yollarını tükettikten sonra söz konusu davayı açabilir.”

başvurmuştur:

36. Yukarıda belirtildiği üzere Anayasa Mahkemesi ilk 12 başvuru hakkında Priştine Bölge Mahkemesi tarafından medeni usul davası olarak yeniden görüşülmesi onaylanan Priştine Bölge Mahkemesinin 12 kararın kopyalarını almıştır. Bunun sonucu olarak Priştine Bölge Mahkemesi Kosova Yüksek Mahkemesinin aşağıdaki kararlarını bozmuştur:

1. Imer Ibrahim, Rev. no. 57/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.732/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
2. Behram Rrahmani, Rev. no. 36/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.760/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
3. Halit Bilalli, Rev. no. 136/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.735/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
4. Shefki Veseli, Rev. no. 104/2008 sayı ve 27.01.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.730/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
5. Ramadan Zeqiri, Rev. no. 597/08 tarihli; sayı ve 10.03.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.841/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
6. Nazil Grajçevci, Rev. no. 474/08 sayı ve 10.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.728/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
7. Fatime Hyseni, Rev.no. 534/08 sayı ve 22.04.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.839/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
8. Adem Berisha, Rev. no. 48/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.734/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
9. Fetah Latifi, Rev.no.554/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.761/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
10. Ragip Megjuani, Rev. no. 478/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.757/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
11. Ali Latifi, Rev. no.521/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.730/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;
12. Shaban Kodraliu, Rev.no. 544/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli kararı bozan Ac.nr.705/09 sayı ve 12.11.09 tarihli karar;

37. Anayasa Mahkemesinin aldığı bilgilere göre yukarıdaki 12 başvuru davaları Mahkemede beklenmektedir. Öyle ki söz konusu başvuruların itirazlarının zamanından önce yapıldığını değerlendirmektedir.

38. Mahkeme, başvuruların istemlerini Yasanın 49. Maddesinde belirtilen 4 aylık yasal süre içerisinde teslim edip etmediklerini de göz önünde bulundurmalıdır. Bununla ilgili Mahkeme, Yasanın aşağıda alıntılanan 49. Maddesine başvurur:

“İstem 4 aylık bir süre içerisinde teslim edilmelidir. Yasal süre başvuru davalarda mahkeme kararını kabul ettiği günden itibaren işlemeye başlar. Tüm diğer durumlarda, yasal süre kararın açıklandığı günden itibaren hesaplanır...”

39. Mahkeme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 35. Madde 1. Fıkrasında kabul edilebilirlikle ilgili benzer bir kriterin bulunduğuna işaret eder. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İçtihadına göre “[altı aylık] kuralın amacı hukukun güvenliğini koruyarak Sözleşme ile ilgili davaların makul bir süre içerisinde görüşülmesini sağlamak ve müdahil kurum ve kişileri süreden ortaya çıkacak karışıklıktan korumaktır (bkz. P.M.-Birleşik Krallık Davası hakkında 6638/03 sayı ve 24 Ağustos 2004 tarihli kararı). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, “bu kuralın olası başvuruların istem sunmaya isteyip istemedikleri konusunda düşünmeleri için zaman tanıyıp, istem sunmaya karar vermesi halinde yapmak istediği başvuru ve argümanları kararlaştırması (bkz. O’Loughin ve diğerleri – Birleşik Krallık davası 23274/04 sayı ve 25 Ağustos 2005 tarihli kararı) ve zamanın geçmesiyle davanın doğru görüşülmesinde olumsuz etki yapacak delillerin kanıtlanmasına olanak sağlayacaktır (bkz. Nee – İrlanda davasının 52787/99 sayı ve 30 Ocak 2003 tarihli kararı).

40. Ancak Avrupa Birliği İnsan Hakları Sözleşmesinde belirtilen süre, süreklilik gösteren bir durumla ilgili bir dava söz konusu olduğunda işlemeye başlamaz. Süreklilik gösteren örnekler içerisinde yerel mahkemelerin yargılama süreci, tutukluluk ve hukuki zilyetliğe sahip olamama durumları ile ilgili şikâyetleri kapsar. Yargılama deneyimlerine göre süreklilik gösteren bir durumla ilgili bir ihlal iddia edildiğinde, yasal süre süreklilik gösteren durumun ortadan kalktığı andan itibaren hesaplanmaya başlar (bkz. Jeciu-Lituanya 34578/97 numaralı davanın AİHM’nin 31 Temmuz 2000 tarihli Kararının 44. Maddesi).

41. Mevcut davada başvurular, kendileri ve KEK tarafından imzalanan anlaşmanın tek taraflı feshinden muzdarip olmaya devam etmektedirler. Onlar, Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun halen kurulmadığının bilindiğini iddia etmektedirler. Bu haliyle süreklilik gösteren bir durumdur. Başvuruların şikâyetçi oldukları koşulların devam etmekte olduğundan Yasanın 49. Maddesinde belirtilen dört aylık yasal süre bu durumlarda geçerli değildir.

42. Anayasa Mahkemesi, başvuruların istemlerini Mahkemeye teslim ettikleri anda aralarında bazılarının 65 yaşından büyük olduklarının bilincindedir.

43. Söz konusu başvurular şunlardır:

13. Sahit Zekolli, 1943 doğumlu;
14. İlaz Ademi, 1945 doğumlu;
15. Ali Shala, 1945 doğumlu;
16. Shefqet Feta, 1945 doğumlu;
17. Selatin Hasani, 1944 doğumlu.

44. Anayasa Mahkemesi, başvuruların istemlerine Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığının 15 Mayıs 2009 tarihli yazısını da eklediklerini hatırlatır (bkz. yukarıda

27. madde). Bu yazıya göre 65 yaşını geçmiş ve 15 yıllık kıdemi olan kişilerin 82 avroluk emekliliğe hakkı olduğu belirtilmektedir. Bu açıklamanın özü Bakanlık Temsilcilerince 30 Nisan 2010 günü yapılan duruşmada teyit edilmiştir.
45. Görülüyor ki, yukarıda adları belirtilen başvuruçular, 65 yaşını tamamladıkları andan itibaren emeklilik hakkına sahip olmuşlardır.
46. Ancak emekli olduklara ana kadar geçen süre içerisinde kendilerine yapılmayan ödemelerle ilgili şikâyetleri, süreklilik gösteren durum anlamında, dava konusu olarak devam etmektedir.
47. Öyle ki 13. Sahit Zekolli, 14. Ilaz Ademi, 15. Ali Shala, 16. Shefqet Feta ve 17. Selatin Hashani'nin istemleri kısmen kabul edilebilirdir.
48. Anayasa Mahkemesi, 19–49 sıra numaralı başvuruçuları dikkate alarak istemin kabul edilmezliği ile ilgili bir gerekçe görmemektedir.

Davanın Esası

i. Mülkiyetin Korunması ile İlgili Olarak

49. Başvuruçular, imzaladıkları anlaşmanın 3. Maddesinde belirtilen koşulun yerine gelmemiş olmasına rağmen (Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kurulması) KEK'in tek taraflı feshetmesinden haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmektedirler. Başvuruçular özde mülkiyet haklarının ihlal edildiğini öne sürmektedirler.
50. Baştan itibaren aşağıdaki yasal hükümleri hatırlatmakta fayda var:

Anayasanın 53. Maddesi

“Bu Anayasayla güvenceye bağlanan temel insan hak ve özgürlüklerinin yorumlanması, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarıyla uyumlu şekilde yapılır.”

Anayasanın 46. Maddesi [Mal Güvenliği]

- 1. Mal güvenliği güvenceye bağlıdır.*
- 2. Maldan yararlanma hakkı, kamu çıkarlarına uygun şekilde yasalarla düzenlenir.*
- 3. Hiç kimse keyfi olarak kendi mülkünden yoksun bırakılmaz. Kosova Cumhuriyeti veya Kosova Cumhuriyetinin kamu otoritesi, kamusal çıkarların desteklenmesi için belirlenmiş kamusal hedeflere uygun ve gerekli olması halinde ve yasa buna yetki veriyorsa, kamulaştırılan mülk sahip veya sahiplerine hemen ve uygun bir tazminat sağlanması durumunda ilgili mülkü kamulaştırabilir.*

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1. Protokolünün 1. Maddesi

“Her gerçek ve tüzel kişi, maliki olduğu şeyleri barışçıl bir biçimde kullanma hakkına sahiptir. Kamu yararı gerektirmedikçe ve uluslararası hukukun genel ilkeleri ile hukukun aradığı koşullara uyulmadıkça, hiç kimse mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Ancak yukarıdaki hükümler hiç bir biçimde, mülkiyetin genel yarara uygun olarak kullanılmasını denetim altına almak, vergiler ile diğer harç veya

cezaların ödenmesini sağlamak için Devletin gerekli gördüğü yasaları yürürlüğe koyma yetkisini ortadan kaldırmaz.”

51. Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadına vurgu yaparak 1. Numaralı Protokolde yer alan ‘malik’ kavramının özerk bir anlamı olup sadece maddi varlıklarla sınırlandırılmayacağı gibi, yerel hukukta resmi sınıflandırma açısından bağımsızdır: Varlıkları oluşturan diğer bazı hak ve menfaatler 1. Protokolün 1. Maddesi bağlamında “mülkiyet hakkı” ve “mülk” olarak görülebilirler.
52. Aslında bu hüküm mülk kazanma hakkını güvence altına almaz (bkz. *mutatis mutandis*, Kopecky – Slovakya davası 44912/98 numaralı istemi, AİHM 28 Eylül 2004 tarihli hükmü). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yargılama deneyimlerine göre Başvurucu, 1. Protokolün 1. Maddesinin ihlal edildiğini itiraz edilen kararın yalnız bu hükmün anlamı bağlamında ‘mülkiyetle’ ilgili olduğu durumlarda iddia edebilir.
53. Dahası ‘mülkiyetler’, başvurunun bir mülkiyet hakkını kazanacağı veya etkin şekilde yararlanacağı yönünde ‘meşru beklentisinin’ olduğunu kanıtlayabildiği durumlarda ‘mevcut mülkler’ veya varlıklar olabilirler. Bu karşıtıktan dolayı, şartın yerine getirilmemesinin sonucu olarak tercih edilen şartlı istemin mülkiyet sayılmayacağı gibi etkin bir şekilde yaralanılmayan mülkiyet hakkının tanınması ümidi de 1. Protokolün 1. Maddesinin ifade ettiği anlama göre ‘mülkiyet’ olarak sayılmaz (bkz. yukarıda 35. maddede vurgulanan Kopecky; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II-Almanya 42527/98 sayılı davanın AİHM 2001-VIII kararının 82-83 Maddeleri ve Gratzinger ile Gratzingerova – Çek Cumhuriyeti davası [GC] 39794/98 sayılı AİHM 200-VII kararı 69. maddesi).
54. Her halükarda ele alınması gerekli olan mesele davanın genel anlamdaki koşulları, AİHS 1. Protokolünün 1. Maddesi tarafından korunan temel faydaya karşı başvurucuya bir mülkiyet sağları (bkz. Iatridis – Yunanistan [GC] 31107/96 davası; Beyeler –İtalya [GC] 33202/96 davası AİHM 2000-I kararı 100. maddesi; Broniowski – Portekiz [GC] 31443/96 davası AİHM 2004-V kararı 129. maddesi ve Anheuser-Busch Inc. – Portekiz [GC] 73049/01 davası AİHM 2007 kararı 63. maddesi).
55. Anayasa Mahkemesi başvurucular ile KEK arasındaki anlaşmanın bitiş zamanlarında buna benzer anlaşmaların YSFC Resmi Gazetesinin 29/1978 sayısında yayımlanan ve 39/1985, 45/1989, 57/1989 sayılarında değişiklik yapılan Borçlar Yasasına göre düzenlendiğini tespit etmiştir.

Borçlar Yasasınının 74(3) Maddesi şöyledir:

“İptal koşuluyla sonuçlanan sözleşmede koşul yürürlüğe girdiği anda sözleşmenin yürürlüğü son bulur.”
56. Davanın esasını, imzalanan anlaşmalardaki iptal koşulunun yerine gelip gelmediği hususu oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabı, başvurucuların AİHS 1. Protokolü 1. Maddesi ile korunan temel çıkarları hakkının bir bütün olarak ele alınması için Anayasa Mahkemesine bu istemin koşullarını değerlendirme olanağı sunacaktır.
57. Anayasa Mahkemesi, taraflar arasında imzalanan anlaşmaların dayandığı “iptal koşulunun” Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Fonunun kuruluş ve işleyişinin olduğu evraktan açıkça görülmekte olup herhangi bir tartışmaya mahal vermediğini tespit etmiştir.

58. Bu anlamda Anayasa Mahkemesi, duruşma tarihine kadar Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığına göre Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kurulmasının Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonları Yasasına göre düzenlenmesi gerektiğini de tespit etmiştir. Söz konusu yasa hazırlık ve Kosova Hükümeti tarafından onay aşamasındaydı. Bakanlık Temsilcisi Anayasa Mahkemesinde 30 Nisan 2010 günü yapılan açık duruşmada bu bilgiyi teyit etmiştir.

59. Anayasa Mahkemesi bundan başka, Anlaşmanın 1. Maddesinde Emeklilik ve Maluliyet Yasasının 18. Maddesine (Eski Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi Resmi Gazetesi 26/83, 26/86 ve 11/88 sayıları) atıfta bulunulduğunu da tespit etmiştir. 1983 tarihli Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasasının 18. maddesi şöyledir:

“Sigortalı kişiler, (erkekler) 55 yaşını ve 35 yıllık kıdemi tamamladıktan veya (kadınlar) 50 yaşını ve 35 yıllık kıdemi tamamladıktan sonra emekli olma hakkına sahiptirler.

Erken emeklilik kıdem süresine göre belirlenip (erkeklerde) 60 veya (kadınlarda) 55 yaşına ulaşana kadar erken emekliliğin her yılı için maaş %0,5 oranında daha düşük olacaktır.

Emeklilik hakkı sahibi (erkeklerde) 60 veya (kadınlarda) 55 yaşına ulaştığı andan itibaren bu maddenin 2. fıkrasındaki maaş indirimi uygulanmayacaktır.”

60. Anayasa Mahkemesi, başvuruçuların KEK ile anlaşmaları imzaladıktan sonra, Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kurulmasına kadar aylık 105 avro tutarında tazminatın kendilerine ödeneceği yönünde meşru beklentisinin olduğunu değerlendirmektedir.

61. Böyle bir beklenti Sözleşmenin 1. Protokolü 1. Maddesi ile güvence altına alınmış olup söz konusu beklenti basit bir ümit değil somut bir kavramdır ve yasal bir hükme yani KEK ile yapılan anlaşmaya dayanmaktadır (bkz. *mutatis mutandis* Gratzinger ve Gratzingerova – Çek Cumhuriyeti davası AİHM 2002-VII tarih ve 39794/98 sayılı hüküm madde 73).

62. Bu şekilde Anayasa Mahkemesi, istemlerinin yürürlükteki yasalara uygun şekilde ele alınacağı yönünde başvuruçuların “meşru beklentileri” olduğu, özellikle yukarıda adı geçen Borçlar Yasası ile Emeklilik ve Maluliyet Sigortası Yasası hükümlerinin bu nedenle bu yönde olacağını değerlendirmektedir (bkz. *mutatis mutandis* Pressos Compania Naviera S.S. ve diğerleri – Belçika davası 20 Kasım 1995 tarihli hükmün A serisi 332, 31. Maddesi; S.A. Dangeville – Fransa davası AİHM 2002-III tarih ve 36677/97 sayılı kararı 46, 48. maddeleri).

63. Ancak, iptal koşulları yerine gelmeden anlaşmaların tek tarafı iptali, yasa ile öngörülen ve 1. Protokolün 1. Maddesiyle korunan maddi çıkarlarının ihlal etmiştir (bkz. Europe Plehanow – Polonya davası başvuru no 22279/04 ve 7 Temmuz 2009 tarihli hüküm).

64. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1. Protokolüne uyan Anayasanın 46. Maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir.

ii. Adil Yargılanma Hakkı ile İlgili Olarak

65. Başvuruçular, umumi mahkemeler tarafından ihlal edilen mülkiyet haklarından dolayı tazminat sağlayabilecek durumda olmadıklarında şikâyetçidirler.

Anayasanın 31. Maddesi [Doğru ve Tarafsız Yargılanma Hakkı] şöyledir:

1. Herkesin mahkeme, diğer devlet organları ve kamusal yetkiye sahip kurumların nezdinde eşit muamele haklarının korunması güvenceye bağlıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. Maddesi:

“Herkes, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili... bir mahkeme tarafından davasının... görülmesini istemek hakkına sahiptir.”

66. Anayasa Mahkemesi, Anayasaya göre görevinin Yüksek Mahkeme de dâhil olmak üzere, umumi mahkemelerce alınan kararlar anlamında temyiz mahkemesi veya dördüncü derece mahkemesi olmadığını vurgulamak ister. Genelde “Mahkemeler Anayasa ve yasalara dayanarak karar verirler (Anayasanın 102. Maddesi). Daha açık bir ifadeyle mahkemeler, usul hukuku ile maddi hukuk kurallarını yorumlayıp uygulamakla yükümlüdürler (bkz. *mutatis mutandis* Garcia Ruiz – İspanya [GC] 30544/96 davası AİHM 1999-I tarihli kararı 28. Maddesi).
67. Diğer yandan “Anayasa Mahkemesi, Kosova Cumhuriyeti Anayasasının yorumlanması ve yasaların Anayasaya uygunluğunun değerlendirilmesi için nihai otoritedir” (Anayasanın 102. Maddesi). Bu şekilde Anayasa Mahkemesi olguların doğru sunulup sunulmadığını ve başvuru için adil yargılanması için usullerin genel anlamda nasıl uygulandığını değerlendirebilir (bkz. Edwards – Birleşik Krallık 13071/87 sayı ve 10 Temmuz 1991 tarihli kabul edilmiş dava başvurusu hakkında Avrupa İnsan Hakları Komisyonunun Raporu vb.)
68. Avrupa İnsan hakları Mahkemesi İçtihadına göre AİHS 6. Maddesi 1. Fıkrası mahkemeleri aldıkları kararlar için gerekçe göstermelerini zorunlu kılar, ancak her olgu için sorulan sorulara yönelik cevap olarak algılanamaz. Gerekçe gösterme ile ilgili bu görevin ölçüsü kararın yapısına göre farklılık gösterebilir. Dahası, diğerlerinin yanı sıra bir davacının mahkemeye yapacağı başvuruların çeşitliliği ve Sözleşme Tarafı olan ülkelerin mevzuat, gelenek, hukuk düşüncesi, hükümlerin hazırlanıp aktarılması gibi farklılıkların da mahkemelerce göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu şekilde mahkemenin gerekçeleri sunulma konusunda başarısız olup olmadığı ile ilgili soru Sözleşmenin 6. Maddesinden ileri gelmekte olup belki bir davanın yalnız bakış açısını belirleyebilmektedir (bkz. Ruiz Torija - İspanya davası 9 Aralık 1994 tarihli Series A no.303-A numaralı kararın 29. Maddesi).
69. Anayasa Mahkemesi, Sözleşmenin yasayı yok sayarak veya geçerek mahkemeye erişim hakkını veya bir yasayla ilgili resmi bir yorum yapma hakkını güvence altına almadığını hatırlatır (bkz. *mutatis mutandis* Gorizdra – Moldova davası 53180/99 sayı ve 2 Temmuz 2002 tarihli kararı, James ve diğerleri – Birleşik Krallık davası 21 Şubat 1986 tarih ve Series A nr. 98 sayılı hükmü 81. Maddesi). O, önceden yerel veya uluslar arası makamlarca verilmiş herhangi bir karara atıfta bulunma hakkını da güvence altına almaz (bkz. Cowme ve diğerleri – Belçika davası 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 ve 33210/96 sayı ve AİHM 2000-VII tarihli kararın 114. Maddesi). Öyle ki, mahkeme ilgili karar hakkındaki uygun gerekçesini sunmada başarısız olup olmadığı konusundaki sorunun, yukarıda belirtildiği gibi sadece davanın şartları dikkate alınarak cevabı bulunabilir.
70. Söz konusu davada başvuru, KEK ile aralarında olan mülkiyet hakkı uyuşmazlığını çözmek için umumi mahkemelere başvurmuşlardır. Başvurular Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kurulmasını öngörececek olan Emeklilik ve

Maluliyet Sigortası Yasasının henüz çıkarılmadığına vurgu yaparak anlaşmaların özellikle 3. Maddesine atıfta bulunmuşlardır. Bu olgu Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı yetkili temsilcileri tarafından doğrulanmıştır (bkz. 58. Madde).

71. Ancak Yüksek Mahkeme, diğer umumi mahkemelerce verilen kararlara atıfta bulunulmasına rağmen başvuruçuların davalarını bu açıdan tahlil etmek üzere herhangi bir girişimde bulunmamıştır. Bunu yerine Yüksek Mahkemenin görüşü, davalı taraf olan KEK'in davacı tarafa karşı sorumlu olduğu Kosova Emeklilik ve Maluliyet Sigorta Fonunun kurulup işler hale gelene kadar tazminat maaşlarını söz konusu fonun yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2004 tarihine kadar (bkz. 26. Madde) ödeyerek sorumluluğunu yerine getirdiği yönündedir.
72. Umumi mahkemelerin başvuruçuların delillerini değerlendirirken anlaşmanın 3. Maddedeki fesih şartının ve Borçlar Yasası 74(3). Maddesinin belirlediği ve 1983 tarihli Emeklilik ve Maluliyet Yasası 18. Maddesiyle ilgili olan yükümlülüklerin yerine getirilmesi için en iyi şeklin ne olacağı hakkında karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir.
73. Fakat bu Mahkemenin görüşüne göre Yüksek Mahkeme, ilgili maddenin somut, davayla ilgili ve önemli olmasına rağmen bu maddenin bir bütün olarak değerlendirmesini ihmal ederek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 6. Maddesi 1. Fıkrasına göre sorumluluğunu yerine getirmede eksik kalmıştır (bkz. *mutatis mutandis* Pronina – Ukrayna 63566/00 sayılı istem hakkındaki AİHM'nin 18 Temmuz 2006 tarihli hükmü.)
74. Yukarıdaki açıklamalara göre Anayasa Mahkemesi, AİHS 6. Maddesi ile ilgili olarak Anayasanın 31. Maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir.

BU SEBPLERDEN DOLAYI

Anayasanın 113. Maddesi, Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın 20. Maddesine ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 55 ile 70. Maddelerine dayanarak oybirliğiyle:

ŞU KARARA VARMIŞTIR

I. İstemlerin kabul edilebilirliği

a) Aşağıdaki başvuruçuların istemi kabul edilmezdir:

1. Imer İbrahimi
2. Behram Rrahmani
3. Halit Bilalli
4. Shefki Veseli
5. Ramadan Zeqiri
6. Nazif Grajqevci
7. Fatime Hyseni
8. Adem Berisha
9. Fetah Latifi
10. Ragip Megjuani
11. Ali Latifi
12. Shaban Kodraliu

b) Aşağıdaki başvuruçuların istemi kısmen kabul edilebilirdir:

13. Sahit Zekolli
14. Ilaz Ademi
15. Ali Shala
16. Shefqet Feta

17. Selatin Hashani

c) Sıra numarası 18-49 aralığında olan başvurucuların istemi kabul edilebilirdir:

II. Bulgular

a) Aşağıda isimleri yazılı olan başvurucuların davalarında AİHS 1. Protokolü 1. Maddesi ile ilgili olarak Kosova Cumhuriyeti Anayasasının 46. Maddesi ihlal edilmiştir.

13. Sahit Zekolli	32. Hilmi Mehmeti
14. Ilaz Ademi	33. Mustaf Sahiti
15. Ali Shala	34. Bedri Salihu
16. Shefqet Feta	35. Igballe Sallova
17. Selatin Hashani	36. Bajram Krasniqi
18. Jetullah Grajqevci	37. Muart Rafuna
19. Avdi Grajqevci	38. Fadil Saraqi
20. Avdyl Krasniqi	39. Rrahman Merlaku
21. Milazim Shala	40. Zarife Shatrolli
22. Musli Podvorica	41. Sami Klinaku
23. Fikrete Hashani	42. Ismet Grajqevci
24. Ferat Berisha	43. Sanije Hashani
25. Ahmet Krasniqi	44. Nazmi Raqi
26. Halit Mjeku	45. Vehbi Aliu
27. Ali Baruti	46. Selman Berisha
28. Ibush Hashani	47. Shefqet Muli
29. Avdyl Luta	48. Bajram Syla
30. Hevzi Demolli	49. Avdullah Selimi
31. Hajzer Zeqiri	

b) Aşağıda isimleri yazılı olan ve VI. Maddede belirtildiği üzere haklarında Anayasasının 46. Maddesinin ihlali olan başvurucuların davalarında AİHS 6. Maddesi ile ilgili olarak Kosova Cumhuriyeti Anayasasının 31. Maddesi ihlal edilmiştir.

III. Aşağıda belirtilen Yüksek Mahkeme Hükümlerinin geçersiz ilan edilmesi:

50. Sahit Zekolli, Rev.no. 90/2008 sayı ve 25.02.09 tarihli;
51. Ilaz Ademi , Rev.no. 229/2008 sayı ve 10.02.09 tarihli;
52. Ali Shala, Rev. no. 54/2009 sayı ve 11.02.09 tarihli;
53. Shefqet Feta, Rev. no. 487/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
54. Selatin Hashani, Rev. no. 59/09 sayı ve 30.06.08 tarihli;
55. Jetullah Grajqevci, Rev.n0150/2009 sayı ve 02.06.09 tarihli;
56. Avdi Grajqevci, Rev.no. 227/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
57. Avdyl Krasniqi, Rev.no. 476/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
58. Milazim Shala, Rev.no. 574/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
59. Musli Podvorica, Rev.no. 464/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
60. Fikrete Hashani, Rev.no. 225/2009 sayı ve 18.06.09 tarihli;
61. Ferat Berisha, Rev.no. 138/2009 sayı ve 02.06.09 tarihli;
62. Ahmet Krasniqi, Rev.no. 426/2008 sayı ve 10.02 .09 tarihli;
63. Halit Mjeku, Rev.no. 567/08 sayı ve 10.03.09 tarihli;
64. Ali Baruti, Rev.no. 45/2009 sayı ve 11 .02.09 tarihli;
65. Ibush Hashani, Rev.no. 97/2009 sayı ve 17.03.09 tarihli;
66. Avdyl Luta, Rev. no. 565/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
67. Hevzi Demolli, Rev.no. 64/2009 sayı ve 02.02.09 tarihli;
68. Hajzer Zeqiri Rev. no. 518/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;

69. Hilmi Mehmeti, Rev.no.571/2008 sayı ve 11.02.09 tarihli;
70. Mustaf Sahiti, Rev.no.259/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
71. Bedri Salihu, Rev.no. 435/2008 sayı ve 10.02.09 tarihli;
72. Igballe Sallova, Rev.no. 545/2008 sayı ve 23.02.09 tarihli;
73. Bajram Krasniqi, Rev.no, 569/208 sayı ve 23.02.09 tarihli;
74. Murat Rafuna, Rev. nr. 491/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli;
75. Fadil Saraqi, Rev. nr. 506/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli;
76. Rrahman Merlaku, Rev. nr. 441/2008, sayı ve 10.02.09 tarihli;
77. Zarife Shatrolli, Rev no. 454/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli
78. Sami Klinaku, Rev. nr. 63/2009, sayı ve 11.02.09 tarihli;
79. Ismet Grajqevci, Rev. nr. 479/2008, sayı ve 23.02.09 tarihli;
80. Sanije Hashani, Rev. nr. 460/2008, sayı ve 11.02.09 tarihli;
81. Nazmi Raqi, Rev. nr. 270/2009, sayı ve 18.06.09 tarihli;
82. Vehbi Aliu, Rev. nr. 269/2009, sayı ve 01.07.09 tarihli;
83. Selman Berisha, Rev. nr. 41/09, sayı ve 30.06.09 tarihli;
84. Shefqet Muli, Rev. nr. 222/2008, sayı ve 10.02.09 tarihli;
85. Bajram Syla, Rev. nr. 142/2009, sayı ve 17.03.09 tarihli;
86. Avdullah Selimi, Rev. nr. 438/2008, sayı ve 10.02.09 tarihli hükümler.

IV. Bu hükümler Anayasa Mahkemesinin hükmüne uygun şekilde yeniden görüşülmek üzere **Yüksek Mahkemeye iade edilmesi.**

V. Mahkemenin, bu hükmün uygulanmasını bekleyerek **davanın çözümü üzerinde ciddiyeyle durması.**

Bu hüküm taraflara teslim edildiği gün yürürlüğe girer.

Priştine, 23 Haziran 2010 günü.

Raportör Yargıç

Kadri Kryeziu, imza

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Prof. Dr. Enver Hasani, imza